

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-03-08

Diarienummer 2023–10297

Handläggare

Helene Olofson

Telefon: 031-368 37 41

E-post: helene.olofson@miljo.goteborg.se

Remittering av Förslag på Göteborgs Stads åtgärdsplan för partiklar (PM10) 2025–2030

Förslag till beslut

1. Miljö- och klimatnämnden godkänner förslaget till Göteborgs Stads åtgärdsplan för partiklar (PM10) 2025–2030 i enlighet med tjänsteutlåtandets bilaga 1.
2. Miljö- och klimatnämnden ger miljöförvaltningen i uppdrag att skicka Göteborgs Stads åtgärdsplan för partiklar (PM10) 2025–2030 på remiss i enlighet med tjänsteutlåtandets bilaga 3.

Sammanfattning

Naturvårdsverket har bedömt att en åtgärdsplan enligt 5 kap. miljöbalken behöver upprättas för att miljökvalitetsnormen (MKN) för partiklar (PM10) ska kunna följas i Göteborg. Miljöförvaltningen har i samverkan med förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad, samt med regionala och nationella myndigheter, tagit fram föreliggande förslag på Göteborgs Stads åtgärdsplan för partiklar (PM10) 2025–2030, bilaga 1. Förslaget till åtgärdsplan föreslås skickas ut på remiss till Göteborgs Stads berörda nämnder och styrelser samt till övriga som framgår i bilaga 3 efter godkännande i miljö- och klimatnämnden. Remisstiden föreslås pågå till 31 maj 2024.

I Göteborg är slitagepartiklar från vägtrafiken den dominerande källan till partiklar (PM10). Åtgärder som berör vägtrafiken är därför prioriterade i åtgärdsplanen. Med den kombination av åtgärder som ingår i åtgärdsplanen bedöms miljökvalitetsnormen klaras både på kort och lång sikt. En åtgärd som snabbt dämpar halterna av partiklar, i detta fall extra upptag av sand och grus från vägbanorna under tidig vår, bedöms vara tillräcklig för att kortsiktigt klara miljökvalitetsnormen på de platser där den riskerar att överskridas idag. De långsiktiga åtgärderna som minskar uppkomsten av partiklar, främst genom en minskning av vägtrafiken och minskat vägslitage, säkerställer att miljökvalitetsnormen klaras även på lång sikt. De långsiktiga åtgärderna bidrar dessutom till lägre partikelhalter i hela Göteborg och inte bara i de områden där miljökvalitetsnormen riskerar att överskridas idag.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Genomförande av åtgärdsplanen medför kostnader för Göteborgs Stad och Trafikverket. I förlängningen kan enskilda aktiviteter som tas fram i fortsatt arbete med vissa av åtgärderna i åtgärdsplanen komma att ekonomiskt påverka enskilda invånare och lokala näringsidkare som är beroende av bil eller som väljer att köra bil. Exempel på detta finns

inom åtgärderna som avser dubbdäcksanvändning, minskning av det motoriserade vägtrafikarbetet samt parkeringsåtgärder.

Att inte genomföra åtgärdsplanen ger konsekvenser i form av ohälsa och sjukdomar, vilket medför kostnader för samhället. Att sänka partikelhalterna minskar på sikt de övergripande samhällsekonomiska kostnaderna för luftföroreningar. Hälsoeffekter orsakade av exponering för luftföroreningar bedöms ge samhällsekonomiska kostnader i Sverige på cirka 168 miljarder kronor (2019). Enbart frånvaro från arbete och studier uppskattas ge samhällsekonomiska kostnader motsvarande cirka 0,02 procent av Sveriges bruttonationalprodukt¹.

Bedömning ur ekologisk dimension

Bedömning ur ekologisk dimension beskrivs under rubriken "Förvaltningens bedömning".

Bedömning ur social dimension

Genomförande av åtgärdsplanen förväntas ha en positiv hälsoeffekt på samtliga befolkningsgrupper i samhället. Barn och den äldre delen av befolkningen är särskilt känsliga för luftföroreningar, och för dessa grupper är den positiva effekten stor.

De åtgärder som bidrar till att vägtrafikarbetet minskar leder till bättre framkomlighet för dem som fortfarande behöver använda bilen som transportmedel, samtidigt som de som väljer mer aktiva färdssätt får de fördelar som kommer av ökad rörelse. Minskad trafik bidrar också till minskat buller, minskade klimatutsläpp och lägre nivåer av andra luftföroreningar.

Bilagor

1. Förslag på Göteborgs Stads åtgärdsplan för partiklar (PM10) 2025–2030
2. Bilaga till Åtgärdsplanen
3. Följebrev till remissutskicket

¹ IVL Svenska miljöinstitutet, 2022. *Quantification of population exposure to NO₂, PM₁₀ and PM_{2.5}, and estimated health impacts 2019*

Ärendet

Miljöförvaltningen har i samverkan med förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad, samt med regionala och nationella myndigheter, tagit fram föreliggande förslag på Göteborgs Stads åtgärdsplan för partiklar (PM10) 2025–2030, bilaga 1. Förslaget till åtgärdsplan föreslås skickas ut på remiss till Göteborgs Stads berörda nämnder och styrelser samt till övriga som framgår i bilaga 2 efter godkännande i miljö- och klimatinämnden. Remisstiden föreslås pågå till 31 maj 2024.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Den 23 november 2022 skickade Göteborgs Stad in en underrättelse till Naturvårdsverket avseende risk för överskridande av miljökvalitetsnormen för partiklar (PM10) vid mätstationen i Gårda. I ett yttrande den 6 mars 2023 gjorde Naturvårdsverket bedömningen att en åtgärdsplan behöver upprättas för att miljökvalitetsnormen för partiklar (PM10) ska kunna följas i Göteborg. Ärendet översändes till Länsstyrelsen i Västra Götalands län för fortsatt handläggning. Efter samråd med Göteborgs Stad har länsstyrelsen i ett beslut den 20 april 2023 gjort bedömningen att det är lämpligt att överlåta upprättandet av åtgärdsplanen till Göteborgs Stad. Stadsledningskontoret har översänt ärendet till miljö- och klimatinämnden för beredning inför beslut i kommunfullmäktige.

Förslaget till åtgärdsplan har tagits fram under ledning av miljöförvaltningen i Göteborgs Stad. Arbetet utfördes i projektform med en arbetsgrupp som bestod av tjänstepersoner från miljöförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen, Trafikverket, Göteborgs Hamn, Västtrafik, Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län samt Luftvårdsförbundet i Göteborgsregionen. I styrgruppen för arbetet ingick enhetschefer från miljöförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen, Trafikverket, Västtrafik samt Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Åtgärdsplanens syfte

I Europaparlamentets och rådets direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa (2008/50/EG) definieras ett antal miljökvalitetsnormer (MKN) för utomhusluft som Sverige har implementerat i Luftkvalitetsförordningen (SFS 2010:477). I Sverige finns miljökvalitetsnormer för tolv olika ämnen, vilka anger föroreningsnivåer som inte får överskridas. Miljökvalitetsnormer är juridiskt bindande och gäller utomhus där människor normalt vistas. Om en miljökvalitetsnorm inte följs ska enligt 5 kap. 7 § miljöbalken ett förslag till åtgärdsplan upprättas.

Åtgärdsplanen är ett övergripande planeringsinstrument som syftar till att åtgärder vidtas så att halterna av det ämne som överskrider normvärdet minskar i sådan omfattning att miljökvalitetsnormerna inte längre riskerar att överskridas. Åtgärdsplanen får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna. Enligt 5 kap. 11 § miljöbalken är myndigheter och kommuner skyldiga att inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt en åtgärdsplan som fastställts enligt 5 kap. 8 § miljöbalken.

En åtgärdsplan ska ange de åtgärder och styrmedel som bäst leder till att miljökvalitetsnormerna följs på platser där de idag inte följs eller riskerar att inte

följas. Ambitionsnivån i planen bör dock vara sådan att en viss säkerhetsmarginal skapas mellan förväntad halt efter genomförda åtgärder och normens nivå. Detta med anledning av att osäkerheter finns när det gäller framtida halter och åtgärders effekter.

Åtgärdsplanens syfte är inte att nå god luftkvalitet i ett långsiktigt hållbart samhälle, utan att följa miljökvalitetsnormerna. Normernas nivåer anger lägsta godtagbara miljökvalitet. Att nå god luftkvalitet i enlighet med nationella, regionala och lokala miljömål är en uppgift för andra samhällsliga processer och styrmedel inom och utanför miljöbalken. Åtgärdsplanen kan dock bidra till att miljömålen nås.

Genomförande och uppföljning

Miljöförvaltningen driver och samordnar genomförandet av åtgärdsplanen. De förvaltningar, bolag och myndigheter som är ansvariga för åtgärder i planen ska utse en eller flera kontaktpersoner med vilka miljöförvaltningen har regelbunden kontakt under planens genomförande. Berörda nämnder och styrelser ska i sin ordinarie verksamhetsplanering och inom budgetram, med stöd av sina miljöledningssystem, genomföra åtgärderna i planen.

Åtgärdsplanen kommer att följas upp vartannat år av miljöförvaltningen. Uppföljningen ska redogöra för status på genomförande av åtgärderna, inklusive en analys av eventuella hinder och utmaningar för genomförandet. Miljöförvaltningen samlar in information om åtgärderna löpande under planperioden och begär information från Göteborgs Stads verksamheter vid behov. Miljöförvaltningen kommer även att följa upp verksamheternas arbete med åtgärderna i planen genom arbetet med miljöledningssystemet. En utvärdering kommer att genomföras i slutet av planperioden. Uppföljningen och utvärderingen rapporteras till miljö- och klimatnämnden och resultaten kommer därefter att delges berörda nämnder, bolag och myndigheter.

Göteborgs Stads åtgärdsplan för partiklar (PM10) – innehåll och ansvar

I Göteborg är slitagepartiklar från vägtrafiken den dominerande källan till partiklar (PM10). Andra källor av betydelse är utrikes sjöfart, egen uppvärmning och industri. Partikelhalterna är högst längs det statliga vägnätet, och de kan också vara höga i anknytning till delar av det lokala vägnätet. Åtgärder som berör vägtrafiken är därför prioriterade i denna åtgärdsplan.

För att långsiktigt och robust minska partikelhalterna krävs åtgärder som minskar deras uppkomst, det vill säga åtgärder som leder till minskat vägtrafikarbete och minskat vägslitage. För att perioden för överskridanden av miljökvalitetsnormen ska hållas så kort som möjligt krävs även åtgärder som kan genomföras och ge effekt snabbt. Denna typ av åtgärder dämpar tillfälligt problematiken med höga halter, men är inte en långsiktig lösning.

I tabell 1 sammanfattas de åtgärder som ingår i åtgärdsplanen, tillsammans med en bedömning av åtgärdens effekt på partikelhalterna. Effekten av enskilda åtgärder är svårbedömd i och med att den i många fall beror på omfattningen av utförandet. Den samlade effekten om alla åtgärdsförslag genomförs bedöms dock vara tillräcklig för att miljökvalitetsnormerna ska klaras.

Tabell 1. Sammanställning av åtgärder. Bedömning av åtgärdens effekt är graderad i en tregradig skala enligt *liten effekt, ** medelstor effekt och *** stor effekt. Flera angivna graderingar innebär att effekten av åtgärden beror på omfattningen av genomförandet. Parentes runt graderingen visar att åtgärden i sig inte har någon effekt, men att åtgärden kan leda till aktiviteter som ger effekt.

Nr	Åtgärd	Ansvarig	Effekt på kort sikt	Effekt på lång sikt
Å1	Extra upptag av sand och grus från vägar under tidig vår	Stadsmiljönämnden och Trafikverket i samverkan med miljö- och klimatnämnden	**	**
Å2	Utred och beakta behovet av dammbindning	Miljö- och klimatnämnden i samverkan med Trafikverket och stadsmiljönämnden	-	(**/***)
Å3	Se över dubbdäcksförbudet	Stadsmiljönämnden i samverkan med Trafikverket och stadsmiljönämnden	—	(**/**/***)
Å4	Ta fram en informationskampanj för minskad dubbdäcksanvändning	Miljö- och klimatnämnden	*	*
Å5	Ta fram aktiviteter för att genomföra Göteborgs Stads policy för parkering	Stadsbyggnadsnämnden i samverkan med stadsmiljönämnden	(**/**/***)	(**/**/***)
Å6	Fortsätt genomförandet av åtgärder för att främja cykel och gång	Stadsmiljönämnden i samverkan med stadsbyggnadsnämnden och andra berörda nämnder	**/**/***	**/**/***
Å7	Arbeta med beteendepåverkande åtgärder för att främja hållbart resande	Stadsmiljönämnden och Västtrafik	*	*
Å8	Utveckla metoder och arbetssätt inom Göteborgs Stad för att stärka kompetensen och grönskans positiva effekter på luftkvalitet	Stadsbyggnadsnämnden i samverkan med stadsmiljönämnden och andra berörda nämnder	*	**/**
Å9	Verka för skarpa krav på vägval, hög miljöprestanda och transportoptimering för transporter i kommande tillståndsprövningar samt vid tillsyn av transportintensiva verksamheter	Länsstyrelsen i Västra Götalands län	*	*

Syftet med remissen

Remissen är en aktiv del av planens utveckling med syftet att förankra och bearbeta förslaget till åtgärdsplan ytterligare.

Förvaltningens bedömning

Miljöförvaltningens bedömning är att den kombination av kortsiktiga och långsiktiga åtgärder som ingår i åtgärdsplanen kommer att göra att miljökvalitetsnormen för partiklar (PM10) klaras både på kort och lång sikt. En åtgärd som snabbt dämpar halterna av partiklar, i detta fall utökad städning av vägbanor, bedöms vara tillräcklig för att kortsiktigt klara miljökvalitetsnormerna på de platser där de riskerar att överskridas idag. De långsiktiga åtgärderna som minskar uppkomsten av partiklar, främst genom en minskning av vägtrafiken, säkerställer att miljökvalitetsnormerna klaras även på lång sikt. De långsiktiga åtgärderna bidrar dessutom till lägre partikelhalter i hela Göteborg och inte bara i de områden där miljökvalitetsnormen riskerar att överskridas idag.

Genomförande av åtgärdsplanen bidrar till förbättrad luftkvalitet och gynnar direkt generationsmålet och det nationella miljökvalitetsmålet Frisk luft. Att införa åtgärder för att minska partikelhalterna är ett sätt att jobba mot de mål som är ställda i Göteborgs Stads miljö- och klimatplan. Minskad vägtrafik bidrar också till minskat buller, minskade klimatutsläpp och lägre nivåer av andra luftföroreningar.

Anna Ledin

Direktör

Marcus Jahnke

Avdelningschef